Bruggenbouwers

Portretten van verbinding

Bubbels &
Breuklijnen

Inhoud

Inleiding	4
Manuela Smarius	8
Marjolein de Groot	18
Olga Oziemblowska	28
Cor van Boekel	38
Inzichten: buurtverbinders en bruggenbouwers	48

Bruggenbouwers

Portretten van verbinding

Inleiding

De woorden Bubbels & Breuklijnen leggen de nadruk op waar we van elkaar verschillen en waar we minder met elkaar in contact zijn. In deze publicatie kijken we juist naar de verbinding tussen mensen. Meer specifiek: de verbinders. Mensen die zich tussen bubbels bewegen en over breuklijnen heen stappen. Zij bouwen bruggen tussen mensen en plekken. Maar wie zijn deze mensen? Wat beweegt hen?

In dit onderdeel van de verkenning 'Bubbels & Breuklijnen' staan de mensen die verbinding opzoeken centraal: de bruggenbouwers. Tussen inwoners, sociaal-culturele groepen, (maatschappelijke) organisaties en de overheid: vanuit hun eigen kracht en levensvisie doen zij pogingen tot het bouwen van bruggen. Vaak op vrijwillige basis. We geven in deze publicatie een podium aan de mensen die zich in de buurt, wijk, gemeente of thuis inzetten voor anderen. Hiermee formuleren we een antwoord op de vraag: Hoe zien Brabantse bruggenbouwers eruit en waarom doen zij wat ze doen?

De grote maatschappelijke vraagstukken waar we in Brabant voor staan, zoals op het gebied van wonen, natuur en landbouw, vragen om veranderingen bij overheden, inwoners en bedrijven. Het vormgeven van die veranderingen vraagt om een samenspel tussen deze partijen. Dat samenspel heeft vertrouwen nodig, interesse in elkaar en de oprechte wens er samen uit te komen. Omdat je daar allemaal beter van wordt, of omdat het simpelweg niet anders kan. Ondertussen lijkt de noodzakelijke verbinding tussen deze groepen broos. Het vertrouwen in de overheid is al jaren dalend,[1] de samenleving is in hoge mate geïndividualiseerd en de neiging om ons terug te trekken in exclusieve, sociale bubbels wekt de indruk dat de samenleving eerder uit elkaar drijft dan dat we ons op gezamenlijke doelen richten.[2]

Deze trends zijn echter niet onomkeerbaar en niet overal in dezelfde mate aanwezig. Er waren en zijn altijd mensen die pogen verbindingen te leggen over verschillen heen. Zij zien wat kan verbinden, eerder dan wat verdeelt. Zij hebben vertrouwen in mensen en willen bouwen aan gemeenschappen. Dat zien we terug in goede voorbeelden van initiatieven en in onderzoek waaruit blijkt dat het vertrouwen in de medemens groeit.[3] Maar we zien het ook nadrukkelijk in mensen. Een specifiek soort mensen dat wij bruggenbouwers noemen. Wellicht is het juist dit type mensen dat ons in tijden van verdeeldheid weer bij elkaar kan brengen.

Het PON & Telos is in de zomer van 2023 op zoek gegaan naar bruggenbouwers in Tilburg Noord. Hier zijn vier verbinders nader onderzocht. Ieder draagt op hun eigen manier op eigen wijze bij aan het vormen van gemeenschappen. Deze verbinders zetten zich in om hun buurt een beetje vrolijker, socialer en sterker te maken. De een door deel uit te maken van de wijkraad, de ander door religies aan elkaar te verbinden.

Ontdek het onderzoek naar de buurtverbinders in Tilburg Noord

Deze verbinders zetten zich in omdat zij anderen willen helpen, of dit nu via het verbeteren van de leefomgeving, het goede gesprek of praktische zaken is. Juist vanuit hun eigen kracht en ervaring zijn zij in staat ruimte te maken en zich in te zetten voor mensen die dit zelf minder snel doen. Op basis van dit onderzoek zijn we verder gaan kijken naar mensen op andere plekken in Brabant. Zien we daar gelijksoortige mensen of juist anderen? We zoomen daarbij niet in op de plek of het initiatief, niet op de zogeheten 'best practices' maar op de mensen daarachter: de 'best persons'. Wie zijn zij en wat beweegt hen?

Om deze vragen te beantwoorden, hebben we via formele interviews, informele gesprekken en observaties verhalen opgehaald bij vier bruggenbouwers: Manuela, Marjolein, Olga en Cor. Hiervoor gingen we naar Tilburg, Bergen op Zoom, Helmond en Gassel. Daar hebben vroegen we de bruggenbouwers te vertellen over hun beleving, visie en motivatie om zich in te zitten voor anderen. We zagen ook de plekken waar ze dit doen: kledinginitiatief Tira Mi Su, Jeugdraad Bergen op Zoom, Bibliotheek Helmond-Peel en Dorpsservicepunt Ût Turp.

Het resultaat is, in lijn met eerdere publicaties binnen deze verkenning, een aantal portretten van bruggenbouwers. Portretten van mensen in hun omgeving, in woord en in beeld. Het zijn portretten van individuen, ieder uniek op eigen wijze en een symbool voor de mensen die opstaan om bruggen te bouwen. Noem het voorbeelden of rolmodellen. Dat zullen ze zelf niet zo snel doen, daarom is het aan ons om ze uit te lichten en te laten zien wat hen bijzonder maakt.

De essentie van een bruggenbouwer

Elk portret in deze publicatie laat de bruggenbouwer in diens eigen omgeving zien. Op de plek waar zij zich inzetten voor anderen. Bruggenbouwers zijn overal en ieder geeft op een eigen manier kleur aan het verbinden van mensen. Ze zijn niet alleen divers in het soort plek waarvoor zij zich inzetten, maar ook in de manier waarop ze bruggen bouwen.

Olga zet zich in door activiteiten te organiseren voor Poolse migranten en Cor verbindt mensen om zijn dorp leefbaar en toekomstbestendig te maken. Terwijl de ene verbinder door een specifieke gebeurtenis gemotiveerd wordt om zich in te zetten, start een ander via-via als vrijwilliger bij een raad of buurtinitiatief.

Naast verschillen zijn er ook genoeg **overeenkomsten tussen de bruggenbouwers** zichtbaar. Ze zijn allemaal **sociale vlinders**: ze genieten van contact, kennen veel mensen, weten wat er speelt in de buurt en zijn zorgzaam. Het zijn **doorzetters**. Doordat ze zelf obstakels hebben overwonnen in het leven, kregen zij de kracht om anderen hier bij te helpen. Ze **zien waar mensen tegenaan lopen** in het leven, vanuit opmerkzaamheid of eigen ervaring. Ze hebben **oog voor waar de overheid tekortschiet** en willen hier iets aan veranderen. Ten goede van de levens of leefomgeving om hen heen.

> “Het succes van het bouwen van bruggen hangt dan ook af van de verbinders zelf.”

Met laagdrempelig contact en positieve energie komen bruggenbouwers op voor de belangen van anderen, waar mensen dit zelf niet altijd kunnen. **Gemotiveerd door het gelukkig zien van anderen** en het bereiken van persoonlijke doelen, blijven zij zich langdurig inzetten en **maken ze als individu een groot verschil**. Investeren in het ondersteunen van deze verschilmakers is dus investeren in de sociale draagkracht en redzaamheid in dorpen en steden. De bruggenbouwers wijzen zo de weg naar een veerkrachtige samenleving, waarbij mens, overheid en instantie samen de hedendaagse veranderingen tegemoet gaan.

KLEDING INZAMELEN
VOOR DE BUURT

Wow, hoe krijgen we dat voor elkaar?

MANUELA SMARIUS

TIRA MI SU:
'PEP MIJ OP'

Wow, hoe krijgen we dat voor elkaar?

Manuela woont sinds 2004 in Tilburg samen met haar man, twee dochters en twee konijnen. Iedere week zet ze zich in voor Tira Mi Su: een plek voor kledinginzameling in Tilburg Noord. Manuela vindt het heel belangrijk om andere mensen te helpen. Het geeft haar een 'happy gevoel'. De saamhorigheid tijdens de inloopuren is een plezier voor de mensen die langskomen, maar zeker ook voor Manuela.

Vanuit een garagebox in Tilburg Noord, onderaan een flat van 12 verdiepingen met 144 galerijwoningen, wordt kleding ingezameld voor gezinnen die zelf niet of onvoldoende kleding kunnen betalen. Dit is buurtinitiatief Tira Mi Su. Het is opgericht door Maria, die zelf uit Italië komt. Tira Mi Su betekent 'trek mij ophoog' of 'pep me op' en dat is precies wat het initiatief doet. Iedereen kan kleren en spullen bij de garagebox doneren en Manuela en haar collega's sorteren ze voor de mensen die het nodig hebben. Omdat ze zo bekend zijn in de wijk, durven mensen ook met andere vragen aan te kloppen. Mensen die minder geld hebben vragen bijvoorbeeld om een stofzuiger, babybedje of tweepersoonsbed. Ook daarbij proberen ze zo veel mogelijk te helpen. Naast de kledingruil, is er twee keer in de week een inloop. Hier kan iedereen langskomen voor koffie en een praatje.

In 2003 komt Manuela Smarius aan in Nederland. Daarvoor woont ze in Suriname en op Curaçao. Ze kent de oprichtster Maria, via de school van haar kinderen. Daar vraagt Maria haar langs te komen om te kijken naar kleren voor haar kinderen. Van het een komt het ander en al snel is Manuela zelf kleding aan het sorteren. Samen met Maria en Sahaira zet ze zich iedere week in. Ze woont in Tilburg Noord, maar niet in dezelfde buurt als Tira Mi Su.

“Als mensen hier komen en ze zijn een beetje down of depressief, na een bezoekje aan ons gaan ze weer opgevrolijkt weg.”
Manuela

STERKE VRIENDSCHAP IS ERG BELANGRIJK

Opgenomen in de gemeenschap

Sinds Manuela vrijwilligerswerk doet, kent ze veel meer mensen en professionals in Tilburg Noord. Ze is goed op de hoogte van wat er speelt in de buurt. Hoewel al ze al jaren in Tilburg Noord woont, had ze voor Tira Mi Su weinig contact met haar buurtgenoten. Omdat ze in een andere buurt woont, was het niet gemakkelijk of nodig om naar een andere buurt te gaan. En andersom. Het lijken een beetje twee werelden. Nu is het ‘eigen’ geworden en voelt ze zich opgenomen en geaccepteerd in de gemeenschap. Méér zelfs dan in haar eigen straat.

Manuela is sinds Tira Mi Su opener en vrijer geworden. Vijf jaar geleden had ze zich niet kunnen voorstellen dat Tira Mi Su zo’n groot onderdeel zou worden van haar leven, maar nu zou ze het niet meer willen missen. De sterke vriendschap tussen de vrouwen die het initiatief draaiende houden is heel belangrijk. Door de lol, de onderlinge band, ongedwongen sfeer en het gevoel behulpzaam te zijn zetten ze zich graag in.

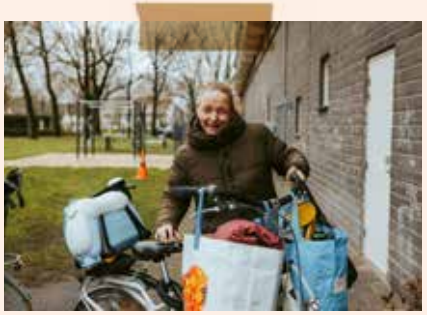

Open zijn

Het inzamelen van de kleren en andere spullen zorgt ook voor meer duurzaamheid. Dat is voor Manuela belangrijk. Kleren die niet meer gedragen worden belanden niet zomaar in een kledingcontainer waar ze beschimmeld kunnen raken, maar vinden een nieuw leven bij mensen die het nodig hebben.

Manuela went niet zo makkelijk aan nieuwe situaties. Toch dwingt vrijwilligerswerk haar om nieuwe dingen te proberen. Ze zou eerder niet zo snel een interview geven, daar zou ze lang over na moeten denken. Dat is nu anders; nu moet ze open zijn, op mensen afstappen en ze verwelkomen.

“Met Tira Mi Su moet je open zijn, je moet naar mensen stappen om ze te verwelkomen enzo. Dat is een hele andere manier van leven eigenlijk.”
Manuela

Vertrouwen in de toekomst

Manuela heeft vertrouwen in de toekomst en is nu bezig met een verandering in haar privéleven; ze wil gezonder leven. Samen veranderen vindt ze makkelijker dan alleen. Ze gaat voor het eerst pilates doen met haar dochter en heeft samen met Maria een doel gesteld: fit de vijftig in!

Er komen veel verschillende soorten mensen langs bij Tira Mi Su. Van jong tot oud met allerlei achtergronden en nationaliteiten. Zo ook de 90-jarige Nellie, die al 49 jaar in de flat woont. Nellie is vaste gast bij het inloopuurtje en komt vaak langs om te kletsen. Nellie heeft zich in het verleden ingezet voor de bewonerscommissie, die er nu niet meer is. Ze is heel blij dat Tira Mi Su er is zodat buurtbewoners een plek hebben om elkaar te spreken. Een andere bezoeker geeft aan dat ze echt zichzelf kan zijn op deze plek.

Buurtondersteuner Mariët van der Laar van welzijnsorganisatie ContourDeTwern is vaak aanwezig. Zij helpt bij het aanbrengen van structuur en nadenken over de lange termijn van het initiatief. Ook bij het ontstaan van Tira Mi Su heeft Mariët geholpen. Zo heeft ze gezorgd voor de plek in de garagebox. “Het is waardevol om dit soort initiatieven te ondersteunen”, geeft Mariët aan. “De laagdrempeligheid van het team heeft een andere functie en toegankelijkheid dan een grootschalig wijkcentrum.”

“De gekste dingen ook, dat je denkt van wow, hoe krijgen we het voor elkaar? Dat weten we zelf ook niet.”
Manuela

MENSEN DURVEN
SNELLER VRAGEN
TE STELLEN

Sleutelpersonen in Tilburg Noord

Manuela, Maria en Sahaira zijn door de gemeente aangewezen als sleutelpersonen in de wijk. Dat betekent dat ze niet alleen bewoners met elkaar verbinden, maar ook kunnen schakelen met de overheid. Omdat mensen de vrouwen kennen en gemakkelijk benaderbaar vinden, durven ze sneller vragen aan hen te stellen. Zo vroeg iemand of ze konden helpen met het vinden van een huis. Een vraag die niet helemaal past bij het inzamelen van kleding, maar doordat ze bij Tira Mi Su korte lijntjes hebben met andere inwoners en de overheid, worden mensen met dit soort vragen sneller geholpen.

Meer ruimte voor bewoners

Wat betreft het vertrouwen in de overheid, is Manuela's mening genuanceerd. Zelf heeft ze de gemeente voorheen niet vaak nodig gehad, dus ook niet veel contact of problemen gehad. Aan de ene kant vindt ze dat mensen zelf minder moeten klagen en meer moeten doen, maar aan de andere kant ziet ze ook dat de overheid niet altijd klaar staat voor de mensen die het nodig hebben. Voor haar gevoel is het 'sociale' ervan af. Zo vraagt ze zich af hoe sommigen hun eigen risico moeten betalen als ze nauwelijks geld hebben. De vraag over het vinden van een huis is niet opgepakt door de gemeente, maar door bewoners samen. Daarom moet de overheid meer ruimte geven aan haar bewoners, vindt Manuela.

JONGEREN EEN STEM GEVEN
IN BERGEN OP ZOOM

Kan het niet anders?

MARJOLEIN DE GROOT

DE STEM VAN JONGEREN KRACHT BIJZETTEN

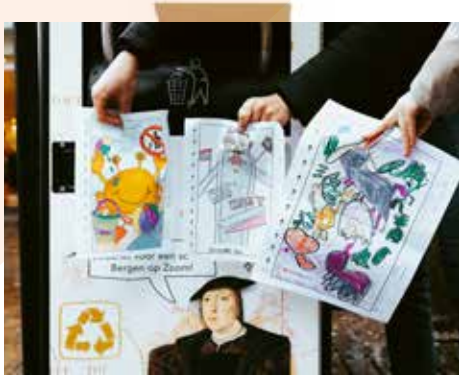

Kan het niet anders?

Marjolein woont samen met haar ouders in het centrum van Bergen op Zoom. Ze is hier voorzitter van de Jeugdraad. Ze is ook vrijwilliger bij de Jongerenambassadeurs: een programma dat jongeren koppelt aan maatschappelijk betrokken organisaties in heel Nederland. Marjolein vindt het belangrijk om de stem van jongeren kracht bij te zetten en ruimte te geven in lokale beslissingen. Door adviezen te geven aan de gemeenteraad hoopt ze een verschil te maken voor de jongeren in haar stad.

Twee maandagen per maand komt de Jeugdraad van Bergen op Zoom bij elkaar in het oude Stadhuis van Bergen op Zoom. Deze negen jongeren tussen de 13 en 23 jaar, zetten zich in voor de stem van jongeren in hun gemeente. De Jeugdraad geeft (on)gevraagde adviezen op het gebied van bijvoorbeeld corona-effecten, leefomgeving of horecagelegenheden. Zij doen literatuuronderzoek en peilingen onder hun leeftijdsgenoten om te ontdekken hoe jongeren over deze thema's denken.

Advies over online veiligheid

Doordat de Jeugdraad dichtbij leeftijdsgenoten staan en zelf op scholen in de buurt zitten, is het gemakkelijker om de jongeren te bevragen. In 2023 heeft de Jeugdraad een advies gegeven over veiligheid op sociale media, waarvoor zij 540 jonge inwoners hebben bevraagd. Uit deze peiling bleek dat een derde van de jongeren zich onveilig voelt op sociale media. Juist dit type adviezen, met aanbevelingen om de online omgeving van jongeren veiliger te maken, maakt het waardevol om onderdeel te zijn van de Jeugdraad. Zo komen onderwerpen op tafel bij de gemeenteraad waar anders weinig aandacht voor zou zijn.

> “In de eerste tentamenperiode tijdens corona had ik twee herkansingen, die of heel laat plaatsvonden of ineens online waren. Dat was echt slecht geregeld. De beslissingen waren niet logisch en daarom werd ik gemotiveerd om te ontdekken hoe het precies zat.”
>
> **Marjolein**

TEKENWEDSTRIJD VOOR PRULLENBAKKEN

Verhalen vertellen

Een voorbeeld van een project waar de Jeugdraad mee bezig is, is het verfraaien van de prullenbakken in de stad. Marjolein selecteert hiervoor samen met wethouder Hans Peter Verroen en Bob van de Berg de mooiste tekeningen voor op de ‘Big Belly’ prullenbakken. Deze vuilnisverzamelaars bieden niet alleen ruimte voor het afval van de stad, maar vertellen ook verhalen als je ze gebruikt. Net als Holle Bolle Gijs in de Efteling. De stemmen van de Jeugdraadsleden zijn hiervoor ingezet. Ook heeft de gemeente Bergen op Zoom een tekenwedstrijd uitgezet om de prullenbakken een nieuwe uitstraling te geven. Meer dan 120 tekeningen zijn ingezonden. Zo zijn de Jeugdraad en de jonge Bergenaars van de stad onderdeel van het dagelijkse straatbeeld.

Mogelijkheden om het verschil te maken

Marjolein is nu 20 jaar oud. Drie jaar geleden is ze een keer bij de Jeugdraad gaan kijken. Net als de meeste leden is ze hier via-via terecht gekomen, in haar geval via een vriendin. Sindsdien is de raad al vaak van samenstelling veranderd, maar op dit moment bestaat de Jeugdraad uit tien raadsleden. Marjolein is altijd al betrokken geweest bij de samenleving en geïnteresseerd in politiek. Voor een deel zit dat in haar zorgzame aard. Zo noemt ze het belang van naar elkaar omkijken en zorgen voor anderen.

Kan het niet anders?

Tijdens de coronapandemie werd haar motivatie om maatschappelijk betrokken te zijn aangewakkerd, omdat ze de gebreken van de aanpak op haar school ondervond. Zo was het maken van tentamens tijdens het eerste jaar chaotisch en nadelig voor haar resultaten. Ze was het niet eens met de beslissingen die werden genomen. Dit moet toch anders kunnen? Dit was voor Marjolein het moment waarop zij op onderzoek uitging. Hoe werkt de relatie tussen de school en de overheid? Waarom doen we dingen zoals we ze doen? Horen jongeren hier zélf niet wat van te vinden?

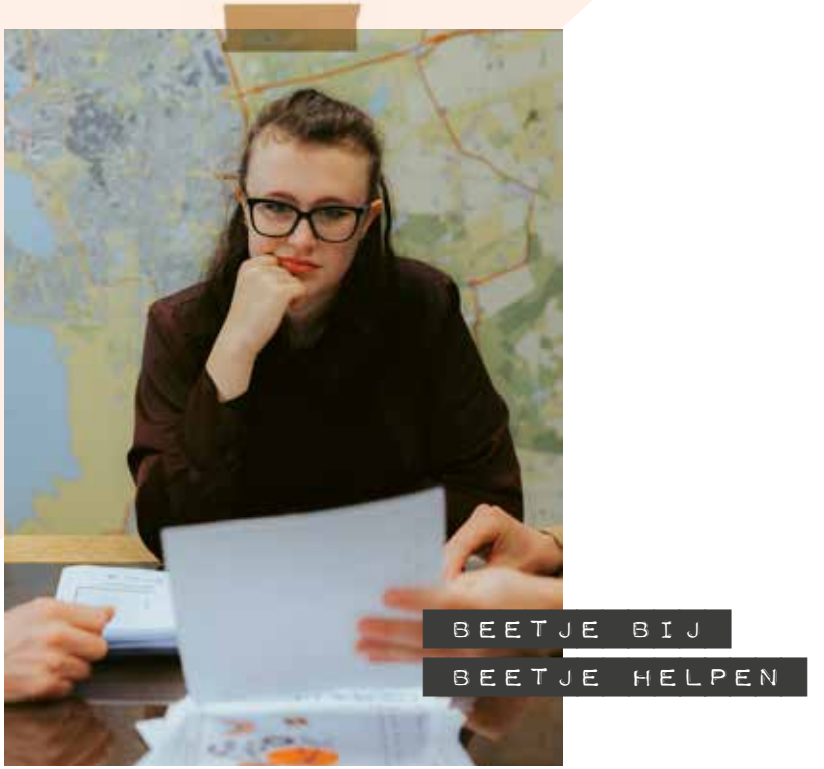

Samen de toekomst veranderen

De Jeugdraad biedt Marjolein de mogelijkheid om verschil te maken. Ze wil ervoor zorgen dat de visie van jongeren óók wordt meegenomen in maatschappelijke vraagstukken. Nu zijn het vaak ouderen die beslissen, vindt ze, maar het is ook de toekomst van jongeren waar het hier over gaat. Marjolein ziet dat de adviezen van de Jeugdraad de afgelopen jaren serieuzer worden genomen. Zo kwam het onderwerp sociale media op de agenda, naar aanleiding van het eerdergenoemde adviesrapport. Beetje bij beetje helpt dit om de maatschappij te verbeteren. Daar draagt zij aan bij, samen met haar mederaadsleden. Dat is ook meteen een andere reden waarom de Jeugdraad belangrijk voor haar is: de andere jongeren in de raad. Je leert elkaar kennen, ontwikkelt je samen op nieuwe onderwerpen en bouwt vriendschappen op.

“Ik wen makkelijk aan nieuwe dingen. Ik ben vaak verhuisd en dan wordt het gemakkelijker om nieuwe situaties mee te maken of van studie te switchen.”
Marjolein

Verbeteren van de buurt

Sinds Marjolein in de Jeugdraad zit wordt ze steeds vaker herkend. Gemeenteraadsleden weten haar steeds beter te vinden. Hierdoor voelt zij zich sterker betrokken bij de gemeente en levert ze makkelijker een bijdrage. Zo sluit ze aan bij een bijeenkomst over de verbinding tussen twee jongerenontmoetingscentra in twee verschillende wijken. Ze komt zelf nooit bij een jongerencentrum. Ze ziet zichzelf niet als de doelgroep en ze zijn ook niet in de buurt van waar ze woont. Ze vindt het juist belangrijk om zich in te zetten voor Bergen op Zoom vanuit haar eigen interesse in de politiek. Daardoor kan ze wat betekenen voor jongeren die wel graag in een jongerencentrum komen. Ook heeft ze in haar eigen buurt in het verleden meegeholpen met het verbeteren van de veiligheid, vanuit een opgezet team voor buurtpreventie.

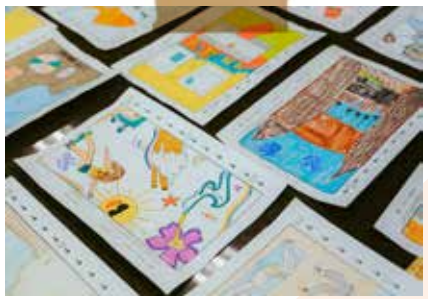

MARJOLEIN WORDT STEEDS VAKER HERKEND IN DE BUURT

Geen zorgen over de toekomst

Marjolein is in haar jonge leven al meerdere keren verhuisd, waardoor ze - volgens haar - makkelijk aan nieuwe situaties went. Ze leerde hierdoor om te gaan met verandering, maar ook weer iets nieuws op te bouwen. Ze heeft het gevoel dat ze controle heeft over wat er in haar leven gebeurt en is bereid om nieuwe dingen te proberen. Zo wandelt en fietst Marjolein de laatste maanden meer, om haar hoofd te legen. Ze maakt zich geen zorgen om de toekomst en heeft vertrouwen in de gemeente. Dit vertrouwen is versterkt door de Jeugdraad en de onderwerpen die zij agendeert.

POOLSE EN NEDERLANDSE GEMEENSCHAPPEN VERBINDEN

Wat ik kan bereiken, kunnen anderen ook

OLGA OZIEMBLOWSKA

DE MOGELIJKHEDEN VAN DE BIBLIOTHEEK LATEN ZIEN

Wat ik kan bereiken, kunnen anderen ook

Olga is in Polen geboren en woont nu in Eindhoven, samen met haar zoon David en hond Lucky. Ze werkt als programmamanager bij Bibliotheek Helmond-Peel. Olga krijgt energie van mensen bij elkaar brengen en de Poolse gemeenschap de mogelijkheden van de bibliotheek laten zien. Hiermee wil ze de levens van de inwoners van Helmond verbeteren. Naast haar werk bij de bibliotheek, helpt ze ook als vrijwilliger in haar eigen buurt. Daar is een praatgroep waar buurtgenoten van jong tot oud samenkomen voor activiteiten, of gewoon om te genieten van elkaars gezelschap.

In Helmond wonen 4.874 mensen met een Poolse achtergrond. Dat is 5,1% van alle Helmondse inwoners.[4] Om deze grote groep inwoners een ruimte voor ontmoeting te geven heeft de gemeente Helmond samen met Bibliotheek Helmond-Peel een speciale programmamaker aangesteld: Olga.

500 POOLSE BOEKEN BESCHIKBAAR

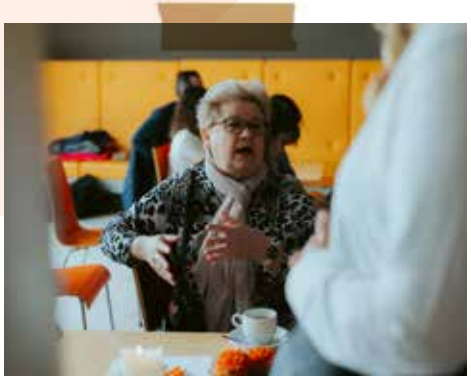

Leesclubs voor Poolse mannen

Programmamaker Olga is zelf van Poolse afkomst en zette de afgelopen twee jaar verschillende activiteiten op. Daarmee probeert ze de Poolse gemeenschap, met veel arbeidsmigranten, te begeleiden naar een socialer leven. Zo worden gratis kinderdagen georganiseerd, net als leesclubs voor Poolse mannen of vrouwen of inspiratiedagen met verhalen van ondernemende vrouwen. Het blijft echter niet bij alleen activiteiten. Zo is er sinds Olga's komst een Poolse sectie in de bibliotheek met inmiddels 500 boeken. Ook heeft de bibliotheek 250.000 luisterboeken in het Pools beschikbaar gesteld via online bibliotheek Legimi. Dit is de eerste Poolse online bibliotheek in Nederland. Hoewel deze programma's in eerste instantie gericht zijn op de Poolse gemeenschap, wordt ook ingezet op ontmoeting met andere inwoners van Helmond. Daarom waren bij de laatste kinderdag álle kinderen welkom. Dat was een daverend succes; zo'n 500 kinderen en ouders namen die dag deel.

Een onverwachte reis naar een Nederlands leven

Olga komt in 2010 naar Nederland vanuit Polen. Ze komt hierheen om een vriendin die net een kind heeft gekregen een handje te helpen. Hoewel ze van plan is snel weer terug naar Polen te gaan, blijft ze toch langer. Ze vindt hier een partner, trouwt, koopt een huis en krijgt een zoon, David. Ze werkt een periode als tomatenplukker en schoonmaakster en kan later aan de slag bij een drukkerij. Als David vijf jaar is, gaan Olga en haar man uit elkaar. Daarna gaat Olga als alleenstaande moeder verder. Dit ging met veel uitdagingen en veranderingen gepaard. Desondanks bleef Olga veerkrachtig en vastberaden om vooruit te blijven gaan. Ze vergeet nooit haar medemens en staat altijd klaar om anderen te helpen, zelfs in moeilijke tijden.

Zonder de taal te beheersen kan je niks

Als Olga voor het eerst in Nederland aankomt, spreekt zij geen woord Nederlands. Hoewel ze aanvankelijk niet van plan is om lang te blijven, begint ze meteen met het leren van de basiswoorden. Dit bleek namelijk al snel een belemmering; zonder de taal kan je niks regelen bij de overheid, solliciteren op een betere baan of een boek lenen in de bibliotheek. Vanaf het moment dat ze in Nederland is, zet ze zich in om de Nederlandse taal steeds meer eigen te maken. Dit bleek van onschatbare waarde op het moment dat zij gaat scheiden en allerlei zaken moet regelen zoals een nieuw huis en een nieuwe baan met betere werktijden. Na een uitputtende periode, haalt Olga kracht uit haar eigen doorzettingsvermogen. Als alleenstaande moeder slaagt ze erin een nieuw, gelukkig en sociaal leven op te bouwen. Dit geeft haar het vertrouwen dat andere vrouwen in vergelijkbare situaties hetzelfde kunnen bereiken.

"Mijn droom: met mij ging het goed als alleenstaande moeder. Ik wil dat voor andere vrouwen ook. Hoe regel je dingen, hoe zorg je dat je ook leuke dingen doet? Toen heb ik een zelfhulpgroep opgericht voor Poolse alleenstaande vrouwen."

Olga

"Poolse arbeidsmigranten werken heel veel en doen zwaar werk. Ze zijn moe en blijven thuis. Eenzaamheid is een groot probleem."

Olga

Zelfhulpgroep Poolse moeders

Doordat Olga betrokken is bij de Poolse gemeenschap, komt ze in contact met Krystyna Meijer, van LEVgroep. LEVgroep is een welzijnsorganisatie die veerkrachtige buurten ondersteunt door samen te werken met inwoners, vrijwilligers en maatschappelijke partners. Hier werkt Olga twee jaar als vrijwilliger. Ze helpt Poolse migranten, vooral alleenstaande moeders, met verschillende problemen en vragen. Vanuit haar eigen ervaring zoekt ze andere Poolse alleenstaande vrouwen om haar ervaringen te delen. Ze start een zelfhulpgroep en probeert vrouwen die met dezelfde dingen te maken krijgen als zij te helpen. In deze periode werkt ze ook als ambulant hulpverlener bij Polon, waar maatschappelijke begeleiding aan Poolse en andere Oost-Europese gezinnen wordt gegeven. Voor Olga zijn deze twee rollen in combinatie met het moederschap na een klein jaar teveel. Ze besluit hiermee te stoppen en op zoek te gaan naar een andere uitdaging. Uiteindelijk start ze als programmamaker bij de bibliotheek in Helmond.

TAAL IS EEN ENORME DREMPEL

Taalbarrières doorbreken

Toen Olga begon als programmamaker, wilde ze niet alleen uit haar eigen ervaring putten maar ook de behoeften van de Poolse gemeenschap verkennen. Wat verwachten mensen van de bibliotheek en wat voor activiteiten willen ze doen? Olga ontdekt dat taal een enorme drempel vormt om deel te nemen aan activiteiten voor Poolse migranten. Om hier een oplossing voor te vinden, creëert Olga Poolse sociale media-accounts voor de bibliotheek. Hier deelt ze informatie over een taalcafé, het lenen van boeken en activiteiten. Al snel kwamen er allerlei vragen; hoe kan ik een boek lenen of wat zijn de openingstijden? Omdat Olga Pools en Nederlands spreekt vormt zij een soort brug tussen de Poolse inwoners, de mogelijkheden binnen de bibliotheek én Helmond. Ze weet dat veel mensen lange dagen werken, met weinig tijd voor ontspanning. Daarom organiseert ze de meeste activiteiten in het weekend. Ook spoort ze anderen aan om Nederlands te leren. Ze legt hen uit dat zij het heeft geleerd door te doen, niet door een studie te volgen. Veel Poolse mensen hebben namelijk weinig tijd en/of geld om nog te studeren naast hun werk. Inmiddels werken er vijf Poolse vrijwilligers in de bibliotheek, waarvan er twee binnenkort betaald aan de slag gaan. Door onderling ook Nederlands met elkaar te praten, leren de vrijwilligers sneller Nederlands.

“Mensen zijn bang om ergens naartoe te komen omdat ze de taal niet spreken. Misschien begrijpen ze iets niet, of doen ze iets verkeerd. Vaak denken mensen, ik blijf maar kort dus ik hoeft de taal niet te leren.”

Olga

Veel eenzaamheid in de Poolse gemeenschap

Op dit moment organiseert de bibliotheek activiteiten voor (Poolse) kinderen, vrouwen en mannen. Olga vindt het belangrijk om te zorgen dat mensen elkaar leren kennen. Zo benadrukt zij dat vrouwen via activiteiten vriendschappen opbouwen en dat mannen elkaar gemakkelijker spreken als zij alleen met mannen onderling zijn. Ze ziet veel eenzaamheid in de Poolse gemeenschap. Het leven draait om hard werken en daarna zijn ze uitgeput van het fysiek zware werk. In combinatie met het gebrek aan Nederlandse spreekvaardigheid zorgt dit ervoor dat de drempel hoog is om eropuit te gaan. Daardoor missen ze aansluiting en plezier in het leven. Dankzij de activiteiten die Olga organiseert hoopt ze bij te dragen aan het verbeteren van deze levens. Dat is ook het geval voor Olga’s eigen leven. Sinds haar werk heeft ze veel meer contact met mensen. Als programmamaker mag ze leuke ideeën bedenken en mensen blij maken. Eén zo’n idee is het beschikbaar stellen van Poolse luisterboeken. Veel Poolse mensen werken in productielijnen. Erg saai werk, volgens Olga. Nu kunnen deze mensen ondertussen luisteren naar mooie verhalen of nieuwe dingen leren via deze luisterboeken.

Ik ben hartstikke gek van Gassel

COR VAN BOEKEL

EEN EIGEN PLEK
VÓÓR EN DÓÓR
INWONERS

Ik ben hartstikke gek van Gassel

Cor is voorzitter van de Stichting Dorpsbelangen Gassel. Hij is geboren en getogen in Gassel als oudste zoon uit een gezin van zeven kinderen. Cor is geen stilzitter. Hij heeft zich als actieve en betrokken inwoner altijd ingezet voor Gassel. Cor heeft een sterk zakelijk inzicht en ziet slimme mogelijkheden om partijen en mensen bij elkaar te brengen om de leefbaarheid van Gassel te vergroten.

Gassel is een klein, hecht dorp in Noordoost Brabant met 1200 inwoners. Als een bankgebouw aan het Julianaplein sluit, ontstaat de kans om een ruimte voor de inwoners zelf te creëren. Op dat moment is er geen plek om samen te komen en verdwijnen steeds meer voorzieningen uit het dorp. Stichting Dorpsbelangen Gassel ging aan de slag en al snel begon Dorpsservicepunt “Út Turp” vorm te krijgen. Samen met woningcorporatie Mooiland en de gemeente Grave werd het gebouw gerenoveerd.

“Ik dacht aan die verlaten dorpen in Frankrijk en Spanje die ik zag tijdens onze familievakanties. Dat kunnen we ons toch niet laten gebeuren in Gassel. Dan is het toch gewoon een sterfhuis.”
Cor

EEN ECHTE VERBINDER

Ontmoetingsplek voor iedereen

Dorpsservicepunt Ût Turp is een belangrijke aanwinst voor de leefbaarheid in het dorp. Het biedt een ontmoetingsplek voor alle bewoners, jong en oud. In het gebouw zijn vele functies op een plek in het dorp ondergebracht: een cafetaria, een dorpswinkel, een bibliotheekpunt en twee spreek- en behandelruimtes. Deze behandelruimtes worden per dagdeel gehuurd door lokale dienstverleners. Op dit moment maken de pedicure, prikpost en twee kapsters hiervan gebruik. Centraal in de ruimte is de koffiecorner, waar inwoners van Gassel binnen kunnen lopen voor een kopje koffie, een praatje en het lezen van de krant.

Cor is 84 jaar en is al ruim zestig jaar getrouwd met Truus. Hij is sterk geworteld in het dorp Gassel. Ook zijn ouders zijn, als buurjongen en buurmeisje, opgegroeid in Gassel. De ouders van Cor hadden een café met een kruidenierswinkeltje in het dorpscentrum. Na een studie LTS begon Cor als autovertegenwoordiger, waarna hij uiteindelijk opklom tot adjunct directeur. Toen hij 59 jaar was mocht hij met pensioen, maar hij is blijven werken tot zijn 61ste. Hij wist niet goed wat hij thuis moest doen.

Bewogen en betrokken

Cor is al van jongs af aan een betrokken inwoner van Gassel. Op zijn zestiende werd hij al lid van de Katholieke Arbeidersbeweging (KAB). Zijn moeder had hem aangemeld. Het leek haar slim om aan te sluiten zodat de KAB kwam vergaderen in het eigen café. In 1969 kwam de gemeente met het verzoek om Stichting Dorpsbelangen op te richten voor de bouw van bejaardenwoningen en een gemeenschapshuis in Gassel. De stichting moest bestaan uit zeven bestuursleden, waaronder mensen van de gemeente, de kerk, de boerenbond, de middenstand en de KAB. Als lid was Cor als vanzelf in de stichting gerold. En tot op de dag van vandaag is Cor lid en nu ook voorzitter van Stichting Dorpsbelangen Gassel.

Dat Cor een echte verbinder is, blijkt ook uit de ontstaansgeschiedenis van heemkundekring Het Gassels Heem. Omdat Cor bijna iedereen in Gassel kent, wist hij dat er zo’n zeven mensen allerlei archieven thuis hadden liggen. De een had oude documenten, de ander foto’s of voorwerpen. Cor heeft die mensen bij elkaar gebracht en daaruit is de heemkundekring in Gassel voortgekomen.

Afspraken nakomen wekt vertrouwen

Drie jaar geleden is het pand voor het dorpsservicepunt via een bijzondere constructie gekocht, waardoor ondernemers en gezinnen uit het dorp deels eigenaar zijn van het dorpshuis. Volgens Cor doen de mensen dat vanuit hun betrokkenheid bij het dorp. Het maakt dat het dorpshuis echt van de inwoners is. Hetzelfde kunstje had Cor, als voorzitter van de voetbalclub, ook al eens toegepast om de verbouwing van de kantine te betalen. “Belangrijk bij dit soort constructies is dat je afspraken nakomen nakomt en eerlijk en transparant bent. Dan wekt het vertrouwen”, geeft Cor aan.

“Hier wordt nooit iets weggehaald. Ze kunnen ook hooguit een brood of een stuk worst meenemen. Waarom het niet gebeurt weten we niet, maar ze doen het gewoon niet. Wij roepen ook altijd: Het is niet van ons, het is van Gassel. Jullie zijn allemaal 1/1200ste eigenaar!”

Cor

3.000 vrijwilligersuren

Voor het dorpshuis gebruikt kon worden, moest er echter nog veel gebeuren. Na een initiële investering van woningbouwcorporatie Mooiland heeft een enthousiast team van vrijwilligers daarom de handen uit de mouwen gestoken om de ruimtes gebruiksklaar te maken en in te richten. In totaal zitten hier maar liefst 3.000 vrijwilligersuren in. Met als resultaat dat de hele inventaris in het gebouw nu eigendom is van de stichting. Dit maakt het voor ondernemers mogelijk om ook in een klein dorp hun diensten aan te bieden en een boterham te verdienen, waardoor er weer diverse voorzieningen teruggebracht zijn in het dorp.

Vertrouwen is een belangrijk sleutelwoord binnen het dorpsservicepunt. Verschillende partijen maken gebruik van de ruimtes en deze zijn met elkaar verbonden. Als de bieb bijvoorbeeld open is, loopt iedereen door de bakkerij naar de bieb. Om de koeling te bereiken moeten de bakker en de cafetariaondernemer weer door de zeepmakerij. Dit gebeurt in goed overleg en met respect voor elkaar.

ELKE WOENSDAG
'OP DE APPELFLAP'

Recent kwam de stichting in contact met Visio Onderwijs Grave: een school en expertisecentrum voor slechtzienden en blinde mensen. Zij zochten een plek waar leerlingen werkervaring opdoen, midden in de maatschappij. En zo ontstond in het dorpshuis Visit Gassel. Een huiskamer, keuken, zeepmakerij en ruimte voor inwoners of ondernemers om te vergaderen, gerund door Visio leerlingen en hun begeleiders. In de knus ingerichte dorpshuiskamer komen inwoners voor een drankje of een zelfgemaakte lunch. Dat kan iedere dinsdag, donderdag en vrijdag tussen elf en drie uur. Ook organiseren de leerlingen van Visio samen met Bakkerij Bongaards elke woensdagochtend 'Op de appelflap'. Hierbij komen elke week zo'n tien ouderen bij elkaar. Ze krijgen dan een appelflap en 2 koppen koffie voor € 1,50. De bakker vindt het belangrijk om met elkaar samen te werken aan de leefbaarheid in het dorp en stelt de appelflappen gratis beschikbaar aan Visit. "Onze leerlingen zijn voor de inwoners ook al bekende gezichten in het dorp. Ze horen er al helemaal bij", aldus projectleider Marie-José van Weegen. Leerling Dahria geeft aan dat ze veel verschillende dingen mag doen: soep koken, de tafel dekken en afruimen, de vaatwasser in- en uitruimen en de huiskamer schoonhouden. En bij de lunches mag ze afrekenen aan de kassa.

"Als mensen mee willen doen hoor je er snel bij in Gassel, maar mensen moeten het zelf aangeven."
Cor

De kar trekken

Veel inwoners van Gassel zijn er geboren en getogen. De laatste 15 jaar is er een wijk bijgekomen waar inmiddels veel nieuwe mensen wonen. De eerste bewoners uit de nieuwe wijk kwamen vooral uit Gassel, maar nu zie je dat veel woningen gekocht worden door mensen van andere dorpen en steden. De jonge generatie uit deze nieuwe wijk zien ze nog niet veel terug in het dorpsservicepunt. Cor geeft aan dat ze nog niet altijd deel nemen aan de dorpsactiviteiten, maar dat wellicht wel doen als ze gevraagd worden. Hij denkt dat ze het te druk hebben of de drempel nog te hoog is.

Wat zou er gebeuren als Cor stopt met zijn vrijwilligerswerk? Cor en medebestuurslid Jan Schraven proberen nu al zoveel mogelijk initiatieven over te dragen. Er zijn altijd wel voldoende mensen te vinden die een dagje willen komen helpen. Maar mensen vinden die de kar willen trekken, is vaak een ander verhaal.

Buurtverbinders en bruggenbouwers

Deze publicatie laat vier bruggenbouwers uit Brabant zien. Dit zijn natuurlijk niet de enige verbinders in onze provincie. Brabant zit vol met mensen die vanuit hun eigen ervaring, met lef en zorgzaamheid, proberen bubbels te breken en te zorgen dat verschillen overbrugbaar blijven. In het slot van deze publicatie delen we de belangrijkste inzichten die de bruggenbouwers ons hebben gegeven.

Het beeld en gevoel dat de vier portretten oproepen vindt zijn weerklank in het eerder genoemde onderzoek 'Buurtverbinders in Tilburg Noord'. Hieruit blijkt dat het succesvol bouwen van bruggen bepaald wordt door de verbinder zelf. Het is de persoonlijke benadering en de **bekendheid van een vertrouwd gezicht** die de drempel tot aansluiting voor anderen verlaagd. Hierdoor worden mensen uitgenodigd buiten hun bubbels te treden. Of worden (gesloten) deuren geopend naar instanties en overheden.

Dankzij de verbindende kwaliteit van bruggenbouwers wordt het mogelijk en makkelijker om mensen eerder te betrekken of te helpen. Een Poolse migrant vindt de weg naar de bibliotheek of een inwoner kan een praatje aangaan in een dorpshuis. Zo kan de zelfredzaamheid van deze 'aanhakers' worden verhoogd. Daarmee wordt de sociale omgeving en haar **draagkracht versterkt**. Voor overheden en maatschappelijke instanties is het daarom van belang oog te hebben voor de bruggenbouwers. **Goed luisteren** en kijken naar wat zij nodig hebben om zich te blijven inzetten is daarin voorwaardelijk. In het ene geval betekent dat het aanbieden van een plek of luisterend oor, terwijl een ander financiële of personele ondersteuning nodig heeft. Door de verbinders te ondersteunen op de manier die het best bij hen past, komt de beste overbrugging tot stand.

Overbrugging is in sommige gevallen zeker nodig. Daar waar mensen zich buitengesloten voelen door de overheid en instanties, **voelen zij zich wel gezien** door een verbinder. Bruggenbouwers zien welke stem verloren gaat en maken zich daar hard voor. Dit zien we terug in de verbinding die Manuela, Marjolein, Olga en Cor aangaan. Ze zetten zich in voor een ander en maken daarbij hun eigen leven waardevoller. Zo laten deze bruggenbouwers zien hoe verbinding in Brabant eruit kan zien.

REFERENTIES

1 Sociaal en Cultureel Planbureau. (2023). Burgerperspectieven 2023. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

2 Centraal Bureau voor Statistiek. (2024). Herkomstsegregatie in Nederland: een netwerkanalyse. https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2024/herkomstsegregatie-in-nederland-een-netwerkanalyse.

3 Blanken, M., & Verhoeven, N. (2023). Ervaren Brede Welvaart, Hoe Brabanders de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen in 2022. Tilburg: Het PON & Telos.

4 1 januari 2024: https://helmond.incijfers.nl/mosaic/gemeente-informatie/kerncijfers helmond.

COLOFON

Onderzoek:
Katja Nagelkerke en Marleen van der Haar - Het PON & Telos

Tekst en redactie:
BrabantKennis en Het PON & Telos

Concept en fotografie:
Willeke Machiels

Ontwerp en opmaak:
Communicatie Team

Drukwerk:
Koninklijke Van der Most

BrabantKennis

Vind ons op **www.brabantkennis.nl**
of volg ons op X, Instagram, LinkedIn,
Vimeo en YouTube: **@BrabantKennis**

© BrabantKennis, april 2024

BrabantKennis